RETSMØDERAPPORT
i sag C-155/89 *

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

1. *Sagens retlige baggrund*

Inden for visse sektorer ydes der ifølge de fælles markedsordninger for landbrugsprodukter eksportrestitutioner, der skal lette eksporten af de pågældende produkter til tredjelande. Restitutionerne skal udligne forskellen mellem fællesskabspriserne og priserne på verdensmarkedet.

Inden for rammerne af dette system vedtog Kommissionen under henvisning til beføjelser, den har fået tildelt ved grundforordningerne om de fælles markedsordninger og ved de forordninger, der inden for den enkelte sektor fastsætter almindelige regler for ydelse af eksportrestitutioner og om kriterierne for restitutionsbeløbets fastsættelse, forordning (EØF) nr. 2730/79 af 29. november 1979 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitutioner for landbrugsprodukter (EFT L 317, s. 1). Restitutionerne, hvis størrelse er afhængig af bestemmelseslandet, betales normalt først, når de pågældende virksomheder har ført bevis for, at produkterne faktisk er importeret til tredjeland. Artikel 25 i forordning nr. 2730/79 bestemmer imidlertid, at medlemsstaterne efter afslutningen af udførselstoldformaliteterne kan yde eksportøren forskud på hele eller en del af restitutionsbeløbet, det vil sige før produkterne faktisk forlader Fællesskabets toldområde. Ydelsen af forskud er betinget af, at der stilles sikkerhed for forskudsbeløbet forhøjet med 15%.

Den således stillede sikkerhed fortabes, såfremt eksportøren ikke fører bevis for, at de pågældende produkter er blevet importeret til det tredjeland, for hvilket restitutionsbeløbet gælder. Ifølge artikel 20 i forordning nr. 2730/79 føres dette bevis ved fremlæggelse af følgende dokumenter:

a) Tolddokumentet eller bekræftet kopi eller fotokopi heraf eller fortoldningsattesten udstedt på en standardblanket [stk. 3, litra a) og b)].

b) Kopi eller fotokopi af transportdokumentet (stk. 5).

Artikel 20, stk. 4, opregner yderligere en række »substitutions«-dokumenter, som kan fremlægges som bevis for importen til tredjeland, såfremt tolddokumentet eller fortoldningsattesten ikke kan fremlægges på grund af omstændigheder, som eksportøren ikke selv er herre over, eller såfremt disse dokumenter findes utilstrækkelige. Der gælder ikke ikke nogen undtagelsesbestemmelse

* Processprog: fransk.

for fremlæggelsen af kopi af transportdokumentet.

Ifølge artikel 31, stk. 1, i forordning nr. 2730/79 skal dokumenterne om udbetaling af restitutionen, bortset fra tilfælde af force majeure, indgives senest seks måneder efter den dag, hvor udførselstoldformaliteterne er blevet afsluttet, idet der ellers indtræder forældelse. Artikel 31, stk. 2, bestemmer imidlertid, at der kan tilstås yderligere frist for indgivelse af tolddokumentet eller fortoldningsattesten, jfr. artikel 20, stk. 3, eller af »substitutions«-dokumenterne, jfr. artikel 20, stk. 4, såfremt »eksportøren har gjort, hvad han kunne for at fremskaffe dem inden for disse frister«.

Det skal tilføjes, at fristen på seks måneder i henhold til artikel 31, stk. 1, i forordning nr. 2730/79 er blevet forlænget til et år ved artikel 1, stk. 4, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1663/81 af 23. juni 1981 om femte ændring af forordning (EØF) nr. 2730/79, om anden ændring af forordning (EØF) nr. 798/80 og om ændring af forordning (EØF) nr. 52/81 for så vidt angår blandt andet fristen for fremlæggelse af de for visse udbetalinger fornødne dokumenter (EFT L 166, s. 9). I henhold til artikel 2 trådte denne forordning i kraft den 1. juli 1981; den forlængede frist på tolv måneder kunne dog efter anmodning finde anvendelse for transaktioner, for hvilke fristen på seks måneder udløb efter den 1. januar 1981. Yderligere blev muligheden for at indrømme yderligere frist, jfr. artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79 senere udvidet til at omfatte indgivelsen af transportdokumentet, jfr. artikel 1, nr. 14, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 568/85 af 4. marts 1985 om tiende ændring af forordning (EØF) nr. 2730/79 (EFT L 65, s. 5); disse bestemmelser trådte i kraft den 7. maj 1985, idet dog forordningens artikel 2 bestemmer: »Anmoder den pågældende herom, finder bestemmelserne i artikel 1, nr. 5 og 14, anvendelse på ikke afsluttede sager.« Endelig bemærkes, at forordning nr. 2730/79 nu er afløst af Kommissionens forordning (EØF) nr. 3665/87 af 27. november 1987 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitutioner for landbrugsprodukter (EFT L 351, s. 1).

2. *Sagens faktiske omstændigheder*

Det franske selskab Philipp Brothers SA (herefter benævnt »Philipp Brothers«) fik af det belgiske interventionsorgan, Office central des contingents et des licences (herefter benævnt »OCCL«), tildelt to licenser for eksport til tredjelande. Den ene, der var dateret den 23. januar 1981, vedrørte 2 428 571 kg blød hvede bestemt til Finland (herefter benævnt »den finske transaktion«). Den anden, der var dateret den 28. januar 1981, vedrørte 4 571 429 kg blød hvede bestemt til Norge (herefter benævnt »den norske transaktion«). Den 18. marts 1981 modtog Philipp Brothers fra OCCL forskud svarende til de samlede forudfastsatte restitutionsbeløb for de to transaktioner, nemlig henholdsvis 4 351 899 og 8 298 816 BFR. For forskudsbeløbene stillede Philipp Brothers gennem Banque Vernes, Paris, og Banque Bruxelles Lambert, Bruxelles, sikkerhed af en størrelse, der for den enkelte transaktion var højere end det i artikel 25 i forordning nr. 2730/79 fastsatte beløb, der svarer til 115% af forskudsbeløbet.

Den 1. april 1981 anmodede Banque Bruxelles Lambert OCCL om at frigive de to beløb, der var stillet som sikkerhed. Beløbet vedrørende den norske transaktion blev frigivet den 24. april 1981. For så vidt angår den finske transaktion, gentog den pågældende bank sin anmodning fire gange, og hver gang påtegnede OCCL ansøgningen med betegnelsen »Acte à annuler« (dokument der skal annulleres), men reelt blev beløbet først frigivet den 3. februar 1982.

Den 10. august 1981 konstaterede interventionsorganet OCCL, at det ikke havde modtaget de for frigivelse af sikkerhedsstillelsen nødvendige dokumenter, og anmodede Philipp Brothers om at fremsende dem. Da OCCL ikke havde modtaget noget svar, fremsendte interventionsorganet den 27. august 1982 en slutopgørelse til Philipp Brothers med krav om tilbagebetaling af forskudsbeløbene, forhøjet med 15%. Den 17. september 1982 fremsendte selskabet S. G. S. Van Bree, Philipp Brothers' speditør, tolddokumenterne vedrørende ekspeditionen til fri omsætning i bestemmelseslandet til OCCL. Mens dokumentet vedrørende den norske transaktion blev fremsendt i form af en bekræftet kopi, blev der kun fremsendt en simpel kopi af dokumentet vedrørende den finske transaktion. Ved skrivelse af 24. december 1982 tilsendte S. G. S. Van Bree yderligere OCCL kopi af transportdokumenterne, idet selskabet angav, at originaldokumenterne var blevet fremsendt den 19. august 1981.

Ved skrivelse af 22. marts 1983 opretholdt OCCL over for Philipp Brothers sit krav om tilbagebetaling, idet det anførtes, *at* dokumenterne var modtaget efter fristens udløb, *at* det finske dokument var indgivet i form af en simpel og ikke en bekræftet kopi, og *at* fremsendelsen af de originale transportdokumenter, selv om det kunne påvises, at de var blevet fremsendt den 19. august 1981, var sket efter udløbet af fristen på seks måneder, jfr. artikel 31, stk. 1, i forordning nr. 2730/79. Ved skrivelse af 15. april 1983 afviste OCCL yderligere den af Philipp Brothers' advokat den 1. april indgivne ansøgning om yderligere frist til at bringe dokumenterne i orden.

Da OCCL ikke kunne formå Banque Bruxelles Lambert til at tilbagebetale den stillede sikkerhed, som var blevet frigivet som følge af — hvad OCCL betegnede som — en administrativ fejl, anlagde den belgiske stat ved økonomiministeren sag mod Philipp Brothers ved tribunal de grande instance de Paris. Ved dom af 28. januar 1987 frifandt tribunal Philipp Brothers, idet retten i det væsentlige anførte, at fristen til at indgive bevisdokumenterne ved forordning nr. 1663/81 var blevet forlænget til et år, *at* selv om Philipp Brothers' kommissionær først indgav dokumenterne efter udløbet af denne frist, giver artikel 20, stk. 4, i forordning nr. 2730/79 dog eksportøren mulighed for at fremlægge »substitutions«-dokumenter, såfremt der er indtrådt omstændigheder, som han ikke selv er herre over, og at der ifølge forordningens artikel 31, stk. 2, kan indrømmes yderligere frist, hvis længde ikke nærmere angives, såfremt eksportøren kan godtgøre, at han har gjort, hvad han kunne for at fremskaffe dokumenterne inden for den fastsatte frist, hvilket er tilfældet i den foreliggende sag.

Den belgiske stat indankede tribunals dom til cour d'appel de Paris.

3. *Præjudicielle spørgsmål*

Ved kendelse af 3. februar 1989 besluttede cour d'appel de Paris, der fandt, at sagen rejste visse problemer vedrørende fortolk-

ningen og gyldigheden af fællesskabsregler, i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 at udsætte sagen og anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»1) Bevirker det forhold, at det nationale interventionsorgan i den medlemsstat, der har ydet forskud på eksportrestitution, frigiver sikkerhedsstillelsen, jfr. artikel 25 i forordning (EØF) nr. 2730/79 af 29. november 1979, at eksportøren helt eller delvis frigøres for sine forpligtelser, navnlig for så vidt angår formen og fristen for fremlæggelsen af de beviser, der kræves for udbetaling af restitution?

2) Kan en fejl i forvaltningen ændre retsvirkningerne af afgørelsen om at frigive ovennævnte sikkerhedsstillelse?

3) Skal ansøgningen om yderligere frist, jfr. forordningens artikel 31, stk. 2, indgives inden udløbet af den almindelige forældelsesfrist?

4) Kræves det i henhold til forordningens artikel 31, stk. 2, at der foreligger force majeure, for at der kan indrømmes yderligere frist til at fremlægge nye tolddokumenter?

5) Finder forordningens artikel 31, stk. 2, ved analogi anvendelse på fremlæggelse af transportdokumenterne for de eksporterede produkter?

6) Såfremt spørgsmål 5 besvares benægtende, er forordningens artikel 31, stk. 2, da gyldig i forhold til proportionalitetsprincippet, når henses til den forskelsbehandling mellem to bevisformer, der herved opstår?

7) Er forordningens artikler 25 og 31 gyldige i forhold til proportionalitetsprincippet, for så vidt som eksportøren ifølge disse bestemmelser skal tilbagebetale den som forskud udbetalte restitution forhøjet med 15%, når beviserne for, at produkterne er eksporteret, fremsendt og bragt i omsætning, ikke er rettidigt fremlagt, skønt transaktionen rent faktisk er gennemført?«

Det fremgår af forelæggelseskendelsens grunde, at et nationalt interventionsorgans frigivelse af sikkerhedsstillelsen må indebære, at det forinden er kontrolleret, om dokumenterne vedrørende betalingen af restitutionen er i orden, samt at eksportøren, som følge heraf, helt eller delvis frigøres for sine forpligtelser. Yderligere fremgår det ikke klart af artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79, om der kun kan indrømmes yderligere frist, såfremt der foreligger force majeure, om en sådan forlængelse af fristen, ved analogi, kan udvides til at omfatte indgivelsen af transportdokumenterne, eller om anmodningen om yderligere frist skal være indgivet inden udløbet af den normale præklusive frist. Endelig har den forelæggende ret bemærket, at sikkerhedsstillelsen i tilfælde af, at der ydes forskud på restitutionen, navnlig skal sikre, at eksporttransaktionen faktisk gennemføres, hvorved forstås, at landbrugsprodukterne bringes i fri omsætning i bestemmelseslandet. Det kan derfor forekomme i strid med proportionalitets-

princippet, at en eksportør mister retten til restitution og skal betale et tillæg på 15%, såfremt de forskriftsmæssige beviser for en faktisk gennemført transaktion ikke fremlægges inden for en bindende frist. Det kan ligeledes være i strid med proportionalitetsprincippet at indrømme yderligere frist for fremlæggelse af tolddokumenterne, men derimod ikke for fremlæggelse af transportdokumenterne.

4. *Retsforhandlinger*

Forelæggelseskendelsen er blevet registreret på Domstolens Justitskontor den 2. maj 1989.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af appellanten i hovedsagen, den belgiske stat, ved advokaterne Benoît Cambier og Luc Cambier, Bruxelles, af appelindstævnte i hovedsagen, selskabet Philipp Brothers, ved advokaterne Jean-François Bellis og Jean-Yves Art, Bruxelles, og advokat François Sage, Paris, samt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Denise Sorasio.

Ved afgørelse af 6. december 1981, truffet i henhold til procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2, har Domstolen henvist sagen til Sjette Afdeling. På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen desuden besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Domstolen har imidlertid opfordret Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber til skriftligt at besvare en række spørgsmål vedrørende formålet med og fortolkningen af visse ændringer af forordning nr. 2730/79, som er afgørende for sagen, samt af visse bestemmelser i forordning nr. 3665/87, som er trådt i stedet for førstnævnte forordning. Kommissionen har besvaret spørgsmålene inden for den fastsatte frist.

II — Sammenfatning af skriftvekslingen for Domstolen

1. *Virkningerne af at sikkerhedsstillelsen frigives (første og andet spørgsmål)*

Den belgiske stat, der er appellant i hovedsagen, har anført, at frigivelsen af sikkerhedsstillelsen i den foreliggende sag skyldes en fejlagtig opfattelse af sikkerhedsstillelsens karakter; da de beløb, Philipp Brothers stillede som sikkerhed, var højere end de beløb, der krævedes for de pågældende transaktioner, var OCCL af den opfattelse, at det drejede sig om en samlet sikkerhedsstillelse for en række transaktioner, der gennemførtes af samme eksportør, og ikke om specifikke beløb, der blev stillet som sikkerhed for bestemte transaktioner. Derfor annullerede OCCL de to omhandlede sikkerhedsstillelser *ikke* efter at have kontrolleret, om dokumenterne vedrørende de her omhandlede transaktioner var i orden, men på det tidspunkt, da saldoen af de beløb, Philipp Brothers havde stillet som sikkerhed, var tilstrækkelig til at sikre de uafsluttede transaktioner.

Efter den belgiske stats opfattelse er det ifølge Domstolens praksis udelukket, at den erhvervsdrivende ved frigivelsen af sikkerhedsstillelsen frigøres for sine forskriftsmæssige forpligtelser. I dommen af 5. december 1985 (Direktoratet for Markedsordningerne mod Corman, 124/83, Sml. s. 3777), som vedrørte frigivelsen af sikkerhedsstillelsen for forarbejdning af et parti smør, udtalte Domstolen, at retssikkerhedshensyn ikke er

til hinder for, at der, efter at sikkerheden er frigivet, rejses krav mod den erhvervsdrivende for tilsidesættelse af hans forpligtelser. For så vidt angår den foreliggende sag, skal sikkerhedsstillelsen kun sikre tilbagebetalingen af de allerede opkrævede beløb med tillæg af 15%, som udgør en sanktion for tilsidesættelse af de forskriftsmæssige forpligtelser; frigivelsen af sikkerheden indebærer ikke, at der gives afkald på at pålægge en sådan sanktion.

I ovennævnte dom af 5. december 1985, Corman, udtalte Domstolen, at medlemsstaterne i henhold til artikel 8 i Rådets forordning (EØF) nr. 729/70 af 21. april 1970 om finansiering af den fælles landbrugspolitik har pligt til at gennemføre tilbagebetaling af beløb, der er udbetalt med urette på grund af uregelmæssigheder eller forsømmelser. Heraf følger, at en fejlagtig beslutning om at frigive den stillede sikkerhed alene bevirker, at interventionsorganet fratages sit privilegium, der skal sikre tilbagebetaling af de modtagne beløb og indbetaling af forhøjelsen, såfremt de forskriftsmæssige forpligtelser ikke overholdes.

Herefter bør de første to spørgsmål ifølge den belgiske stat besvares således:

»Den erhvervsdrivende frigøres ikke for sine forskriftsmæssige forpligtelser, fordi sikkerheden frigives; en fejlagtig beslutning om at frigive sikkerheden indebærer alene, at det betalende organ, såfremt forskrifterne tilsidesættes, mister det privilegium, der skal sikre tilbagebetalingen af de modtagne beløb.«

Philipp Brothers, appelindstævnte i hovedsagen, har anført, at den foreliggende sag på et væsentligt punkt adskiller sig fra ovennævnte Corman-sag. I sidstnævnte sag blev det fastslået, at den erhvervsdrivende havde tilsidesat sin hovedforpligtelse, nemlig forarbejdningen af smørret, mens det i den foreliggende sag er fastslået, at eksportøren som foreskrevet har opfyldt sin hovedforpligtelse, som er væsentlig for gennemførelsen af fællesskabsreglernes formål, idet produkterne er eksporteret, fremsendt og indført med henblik på overgang til fri omsætning i tredjelandet. Forpligtelsen til inden for en bestemt frist at indgive dokumenterne vedrørende betaling af restitutionsbeløbet er derimod en sekundær forpligtelse, der alene skal gøre det muligt at kontrollere, at hovedforpligtelsen er forskriftsmæssigt opfyldt.

Hvis eksportøren derfor på det tidspunkt, da interventionsorganet hævder at have frigivet sikkerheden af en fejltagelse, godtgør, at produkterne er forskriftsmæssigt udført og bragt i omsætning i tredjelandet, er der ikke længere nogen grund til at kræve betaling af et beløb svarende til det som sikkerhed stillede beløb. Formålet med en forudgående kontrol ved indgivelse af dokumenterne inden for en bestemt frist er nemlig at undgå svig, og der er ingen risiko for svig, når det er godtgjort, at hovedforpligtelsen er opfyldt.

Philipp Brothers har derfor foreslået, at de første to spørgsmål besvares således:

»Når det er godtgjort, at landbrugsprodukterne faktisk er udført og overgået til fri omsætning i et tredjeland, frigøres eksportøren ved frigivelsen af den stillede sikkerhed for sine forpligtelser, for så vidt angår

formen og fristen for fremlæggelsen af dokumenterne vedrørende betaling af restitutionen, jfr. forordning nr. 2730/79.«

Kommissionen har fremhævet, at formålet med den sikkerhedsstillelse, der blev indført ved forordning nr. 2730/79, er at sikre tilbagebetalingen af den finansielle fordel, som udbetalingen af forskud sikrer den erhvervsdrivende, såfremt han ikke kan godtgøre, at den transaktion, der giver ret til denne fordel, er gennemført inden for den fastsatte frist. At den stillede sikkerhed fortabes, kan således ikke rent juridisk sammenlignes med en bøde, der pålægges den erhvervsdrivende, idet der snarere er tale om tab af en uberettiget fordel.

Ifølge forordning nr. 2730/79 er medlemsstaterne klart forpligtet til kun at frigive den stillede sikkerhed, hvis den erhvervsdrivende overholder en række betingelser, der udtrykkeligt er opregnet. Det følger heraf, at det forhold, at det nationale interventionsorgan frigiver den stillede sikkerhed uden at have konstateret, at den erhvervsdrivende har opfyldt sine forpligtelser, er uden betydning for omfanget af de forpligtelser, der påhviler den erhvervsdrivende. Når henses til formålet med sikkerhedsstillelsen, nemlig at undgå, at den erhvervsdrivende opnår en uberettiget fordel, og mere generelt til opbygningen af eksportrestitutionsordningen, påhviler det medlemsstaten at anvende alle midler, der står til dens rådighed, for at tilbagesøge de uberettiget udbetalte beløb, når staten ved fejlagtigt at frigive den stillede sikkerhed mister garantien for de forskudsbeløb, der belaster fællesskabsbudgettet. Kommissionen har i denne forbindelse også henvist til artikel 8 i forordning nr. 729/70 om finansiering af den fælles landbrugspolitik, hvori det bestemmes, at medlemsstaterne er forpligtet til at gennemføre tilbagebetaling af beløb, der er udbetalt med urette på grund af uregelmæssigheder eller forsømmelser, og at medlemsstaterne selv må bære de finansielle følger, såfremt de ikke foretager den nødvendige tilbagesøgning.

Kommissionen har herefter foreslået, at de første to spørgsmål besvares således:

»Det forhold, at det nationale interventionsorgan i den medlemsstat, der har ydet forskud på eksportrestitutionen, frigiver den stillede sikkerhed, jfr. artikel 25, stk. 1, i Kommissionens forordning nr. 2730/79, indebærer ikke, at eksportøren helt eller delvis frigøres for sine forpligtelser, navnlig for så vidt angår formen og fristen for fremlæggelsen af de beviser, der kræves for udbetaling af restitutionen. Såfremt det nationale interventionsorgan har begået en fejl, der har ført til frigivelse af den stillede sikkerhed, uden at de fællesskabsretlige betingelser er overholdt, er medlemsstaten forpligtet til med alle de til rådighed stående retsmidler at kræve, at eksportøren betaler det i artikel 25, stk. 1, fastsatte beløb.«

2. *Fristen for indgivelse af ansøgning om yderligere frist (tredje spørgsmål)*

Den belgiske stat har henvist til, at fristen for indgivelse af dokumenterne, jfr. artikel 31, stk. 1, i forordning nr. 2730/79, skal overholdes, »idet der ellers indtræder forældelse«. Den belgiske stat har anført, at enhver anmodning om forlængelse af den præklusive frist i overensstemmelse hermed bør indgives inden udløbet af denne frist.

Den mindre indskrænkende fortolkning heraf, som Domstolen har anlagt i dommene af 30. januar 1974 (Kampffmeyer mod Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, 158/73, Sml. s. 101), henholdsvis 28. maj 1974 (Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel mod Pfützenreuter, 3/74, Sml. s. 589), kan

forklares ved de pågældende sagers særlige karakter. Under alle omstændigheder fastslog Domstolen i sidstnævnte dom, at de erhvervsdrivende er forpligtet til hurtigst muligt at fremsætte deres krav.

Iføle den belgiske stat skal det tredje spørgsmål herefter besvares således, at

»ansøgningen om yderligere frist, jfr. artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79, på grund af fristens præklusive karakter (forordningens artikel 31, stk. 1) skal indgives inden udløbet af den normale frist«,

eller, subsidiært, at

»en ansøgning om yderligere frist, indgivet efter udløbet af den normale præklusive frist, kun kan imødekommes, hvis den erhvervsdrivende på grund af force majeure var ude af stand til at indgive ansøgningen inden fristens udløb.«

Philipp Brothers har anført, at forordning nr. 2730/79 ikke indeholder bestemmelser om, at eksportøren skal indgive ansøgningen om forlængelse af fristen inden dennes udløb. Yderligere er det normalt vanskeligt for eksportøren inden udløbet af den foreskrevne frist at godtgøre, at han er ude af stand til at fremlægge importdokumentet inden for denne frist. Hvis eksportøren var forpligtet til at indgive ansøgningen om forlængelse af fristen inden dennes udløb, kunne han i mange tilfælde blive afskåret fra at påberåbe sig artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79.

Philipp Brothers har derfor foreslået, at Domstolen udvider den fortolkning, den anlagde i ovennævnte Kampffmeyer-dom af 30. januar 1974, og besvarer det tredje spørgsmål således:

»Det er lovmedholdigt, at en ansøgning i henhold til artikel 31, skt. 2, i forordning nr. 2730/79 indgives efter udløbet af den præklusive frist.«

Kommissionen har indledningsvis anført, at fristen for indgivelse af bevisdokumenter senere er blevet forlænget til tolv måneder for transaktioner, for hvilke fristen på seks måneder endnu ikke var udløbet den 1. juli 1981, jfr. artikel 1, stk. 4, i forordning nr. 1663/81. Spørgsmålet om betingelserne for at indrømme yderligere frist skal således ses i relation til opnåelsen af en frist på over tolv måneder.

Kommissionen har herefter erindret om eksportørens pligt til at godtgøre, at han har gjort, hvad han kunne for at fremskaffe tolddokumentet eller de tilsvarende dokumenter inden for den fastsatte frist. Medmindre der foreligger helt særlige omstændigheder, der er omfattet af force majeure, betyder det, at eksportøren er forpligtet til at indgive en ansøgning om yderligere frist til det kompetente interventionsorgan inden udløbet af den normale frist på tolv måneder. At eksportøren skal gøre, hvad han kan, omfatter ethvert hensigtsmæssigt skridt inden for eksportørens rækkevidde. Enhver omhyggelig erhvervsdrivende vil tænke på muligheden af at anmode om yderligere frist, hvilket ikke er forbundet med særlige vanskeligheder.

Herefter bør det tredje spørgsmål ifølge Kommissionen besvares således:

»At den erhvervsdrivende skal gøre, hvad han kan, indebærer, at han skal ansøge om yderligere frist, jfr. artikel 31, stk. 2, så snart han konstaterer, at det er umuligt for ham at fremskaffe de krævede dokumenter inden for fristen på tolv måneder, og under alle omstændigheder inden udløbet af denne frist.«

3. *Betingelserne for yderligere frist (fjerde spørgsmål)*

Med hensyn til det *fjerde spørgsmål* er *den belgiske stat, Philipp Brothers* og *Kommissionen* enige om, at forudsætningen for at indrømme yderligere frist, jfr. artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79, ikke er, at der foreligger force majeure, men at den erhvervsdrivende har gjort, hvad han kunne for at fremskaffe de nødvendige dokumenter inden for den fastsatte frist.

Den belgiske stat har fremhævet, at det forhold, at det er umuligt at fremskaffe dokumenterne, selv om eksportøren gør, hvad han kan, går ud over begrebet force majeure.

Philipp Brothers og *Kommissionen* har på tilsvarende måde anført, at forordningens artikel 31, stk. 1, hviler på den opfattelse, at force majeure automatisk ophæver fristens præklusive virkning. Følgelig finder reglen i artikel 31, stk. 2, nødvendigvis anvendelse på alle andre tilfælde end force majeure. For at fastslå, at der foreligger force majeure, kan en erhvervsdrivende i øvrigt ifølge Domstolens faste praksis ikke nøjes med at godtgøre, at han har gjort, hvad han kunne for at fremskaffe et bestemt dokument. Den erhvervsdrivende skal føre et langt mere omfattende bevis, idet han skal godtgøre, at der foreligger usædvanlige og uforudsigelige omstændigheder, som han ikke har nogen indflydelse på, og som han ikke har mulighed for at afværge, også selv om han udviser al den påpasselighed, man kan forvente af en omhyggelig erhvervsdrivende.

4. *Yderligere frist til fremlæggelse af transportdokumenterne (femte og sjette spørgsmål)*

Med hensyn til muligheden for ved analogi at anvende artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79 på fremlæggelsen af transportdokumenterne, har *den belgiske stat* anført, at denne bestemmelse fraviger hovedreglen, hvorefter dokumenterne skal fremlægges inden for den normale frist. Bestemmelsen skal derfor fortolkes indskrænkende, og anvendelsesområdet kan ikke udvides til at omfatte transportdokumenterne, som ikke udtrykkeligt nævnes.

Denne fortolkning er også i overensstemmelse med selve *grundlaget* for bestemmelsen, der skal tage hensyn til eksportørernes eventuelle vanskeligheder ved at fremskaffe importdokumentet fra et tredjelands myndigheder. Tilsvarende vanskeligheder skulle ikke kunne opstå, for så vidt angår fremskaffelsen af transportdokumenterne, der er afhængig af privatretlige personer, der kontraktligt er bundet til eksportøren.

Denne objektive forskel begrunder, at der gælder forskellige frister for fremlæggelsen af disse dokumenter, og udelukker enhver forskelsbehandling. Yderligere tager artikel 31, stk. 1, hensyn til de tilfælde, hvor force majeure hindrer eksportøren i at fremlægge transportdokumentet inden for den bindende frist.

Følgelig bør det femte og sjette spørgsmål ifølge den belgiske stat besvares således:

»Artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79 kan ikke anvendes analogt på fremlæggelsen af transportdokumenterne for de eksporterede produkter; at der gælder andre frister for fremlæggelse af tolddokumenterne, indebærer ikke, at der foreligger forskelsbehandling, eller at proportionalitetsprincippet tilsidesættes.«

Philipp Brothers har henledt opmærksomheden på, at i alle de tilfælde, hvor sagens dokumenter skal omfatte importdokumentet, skal der ligeledes fremlægges kopi af transportdokumentet, hvilket fremgår af artiklerne 10 og 20 i forordning nr. 2730/79. Selv om der ifølge artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79 kun er mulighed for at indrømme yderligere frist for importdokumentet, ville det imidlertid være meningsløst at anlægge en streng fortolkning af bestemmelsen.

Der kan antages at foreligge to forskellige situationer:

— Enten er eksport- og importdokumenterne indgivet inden for den fastsatte frist, og alene transportdokumentet mangler; i så fald må det anerkendes, at varen er blevet transporteret fra Fællesskabets område til tredjelandet, og det ville være i strid med proportionalitetsprincippet, at den stillede sikkerhed fortabes, fordi transportdokumentet ikke er blevet indgivet inden for den fastsatte frist.

— Eller eksportøren har heller ikke fremlagt importdokumentet inden for den normale frist, og han indrømmes derfor yderligere frist; da datoen for den endelige afslutning af sagens administrative behandling således udsættes, ville det også være i strid med proportionalitetsprincippet, hvis man ikke anvender den samme mulighed for forlængelse af fristen for transportdokumentet, da det ikke ville være forbundet med nogen ulempe.

Fællesskabsmyndighederne har i øvrigt anerkendt, at det ville være meningsløst at begrænse anvendelsen af artikel 31, stk. 2, til importdokumenterne, idet artikel 1, nr. 14, i forordning nr. 568/85 har udvidet muligheden for at indrømme yderligere frist til at omfatte fremlæggelsen af transportdokumenterne; ligeledes giver artikel 47, stk. 4, i forordning nr. 3665/87, som er trådt i stedet for artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79, mulighed for at indrømme yderligere frist på samme betingelser for fremlæggelsen af tolddokumenterne og transportdokumenterne.

Philipp Brothers har derfor foreslået, at femte og sjette spørgsmål besvares således:

»Artikel 31, stk. 2, i forordning nr. 2730/79 finder ved analogi anvendelse på fremlæggelse af transportdokumenterne.«

Efter *Kommissionens* opfattelse fremgår det umiddelbart af ordlyden af artikel 31, stk. 2, at der kun kan indrømmes yderligere frist for fremlæggelse af tolddokumenterne eller tilsvarende dokumenter. Det følger heraf, at de nationale myndigheder, medmindre der foreligger force majeure, ikke er berettiget

til at indrømme yderligere frist for fremlæggelse af transportdokumentet.

Selv om sjette spørgsmål henviser til forbuddet mod forskelsbehandling, gælder dette forbud kun mellem personer, der er undergivet samme regler, og ikke over for procedureregler, som uden forskel finder anvendelse på alle de berørte erhvervsdrivende. Spørgsmålet, om der kan sondres mellem to bevisformer, kan afgøres ved at undersøge, om der er sket en tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet ved kun i tilfælde af force majeure at fravige reglen om, at transportdokumenterne skal fremlægges inden for den præklusive frist.

Sondringen mellem tolddokumenter og transportdokumenter kan forklares ud fra følgende betragtninger: Tolddokumenterne skal attesteres af toldmyndighederne i det tredjeland, der importerer varerne, på det tidspunkt, de overgår til fri omsætning. Den i Fællesskabet etablerede erhvervsdrivende har imidlertid ingen mulighed for at yde pression over for myndighederne, hvis de ikke iagttager disse formaliteter. Yderligere kan det tænkes, at varerne først bringes i fri omsætning efter udløbet af den fastsatte frist for fremlæggelse af de for betaling af eksportrestitutionen nødvendige dokumenter, f. eks. når de i flere måneder henligger i tolddepot. For så vidt angår transportdokumentet, har eksportøren, såfremt der er tale om cif-salg, derimod en kopi af dette dokument, da det er ham, der har sørget for transporten; hvis der er tale om eksport på fob-basis, således at transporten sker for købers regning, kan eksportøren kræve en bekræftet kopi af transportdokumentet som følge af sin kontraktlige forbindelse med køberen.

Når henses til denne væsentlige forskel, er anvendelsen af forskellige regler for fremlæggelsen af de to forskellige dokumenttyper ikke i strid med proportionalitetsprincippet.

Ifølge Kommissionen skal femte og sjette spørgsmål derfor besvares således:

»Artikel 31, stk. 2, udelukker, at der kan indrømmes yderligere frist for fremlæggelse af det i artikel 20, stk. 5, nævnte transportdokument. Gennemgangen af de af den nationale ret forelagte spørgsmål har intet frembragt, der kan rejse tvivl om gyldigheden af artikel 31 i Kommissionens forordning nr. 2730/79.«

5. *Gyldigheden af artiklerne 25 og 31 i forordning nr. 2730/79 i forhold til proportionalitetsprincippet (syvende spørgsmål)*

Den belgiske stat har anført, at Domstolen i sin praksis vedrørende overholdelsen af proportionalitetsprincippet allerede har fastsat regler, som anvendt i den foreliggende sag indebærer, at ugyldighedsindsigelsen mod artiklerne 27 og 31 i forordning nr. 2730/79 kan tilbagevises.

Den belgiske stat har tilføjet, at det er rigtigt, at Domstolen i dommene af 20. februar 1979 (Buitoni mod FORMA, 122/78, Sml. s. 677) og af 24. september 1985 (Man Sugar mod IBAP, 181/84, Sml. s. 2889) udtalte, at det er for vidtgående, at erhvervsdrivende, som ikke har ført bevis for eksport eller import, uden videre fortaber hele den stillede sikkerhed. Domstolen støttede sig imidlertid på den betragtning, at ordningen vedrørende import- og eksportlicenser

ikke giver de erhvervsdrivende nogen finansiel fordel, men alene har til formål at give de nationale organer og fællesskabsmyndighederne et bedre kendskab til transaktionerne på landbrugsmarkederne.

I det foreliggende tilfælde udgør ydelsen af eksportrestitutioner en betydelig finansiel fordel for eksportørerne, som begrunder, at de pålægges bindende forpligtelser, hvis tilsidesættelse sanktioneres ved, at de mister alle rettigheder og fordele.

Yderligere fastslog Domstolen i to domme af 17. december 1970, Internationale Handelsgesellschaft mod Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel (11/70, Sml. s. 235), og Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel mod Köster (25/70, Sml. s. 259), at det ikke er for vidtgående og i strid med proportionalitetsprincippet, at der fastsættes en bindende frist, når der indbygges undtagelsesbestemmelser for erhvervsdrivende i tilfælde af force majeure. I det foreliggende tilfælde indeholder artiklerne 25 og 31 i forordning nr. 2730/79 faktisk særregler, som tager hensyn til erhvervsdrivende, der rammes af force majeure, idet de fritages for tillægget på 15%, såfremt produktet når en anden destination, eller der ikke kan føres bevis for eksporten, og har mulighed for at opnå yderligere frist til fremlæggelse af bevisdokumenterne.

I dommen af 22. januar 1986 (Denkavit France mod FORMA, 266/84, Sml. s. 149) udtalte Domstolen, at indførelsen af en bindende frist på seks måneder til indgivelse af ansøgninger om betaling af monetære udligningsbeløb er en nødvendig foranstaltning, der ikke er i strid med proportionalitetsprincippet. Det af Domstolen således afgjorte spørgsmål har mange lighedspunkter med den foreliggende sag, navnlig for så vidt angår fristens varighed, undtagelsesbestemmelser i tilfælde af force majeure og formålet med de pågældende bestemmelser. Bestemmelserne vedrører tildelingen af betydelige finansielle fordele til de erhvervsdrivende, hvilket kan forklare den meget grundige administrative sagsbehandling. Den belgiske regering mener derfor, at Domstolens tidligere afgørelse udmærket kan overføres på den foreliggende sag.

Den belgiske regering har derfor foreslået, at det syvende spørgsmål besvares således:

»Artiklerne 25 og 31 i forordning nr. 2730/79 er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet.«

Philipp Brothers har anført, at artikel 25 i forordning nr. 2730/79 sanktionerer tilsidesættelsen af to helt forskellige forpligtelser med fortabelse af den stillede sikkerhed, nemlig pligten til at eksportere og pligten til at fremlægge de forskriftsmæssige beviser inden for en bestemt frist. Det er imidlertid klart, at disse to forpligtelser ikke har samme betydning, idet opfyldelsen af den første pligt er væsentlig for gennemførelsen af ordningens formål, nemlig at muliggøre afsætningen af fællesskabsprodukter på tredjelandsmarkeder, mens opfyldelsen af den anden pligt er sekundær og skal sikre, at den administrative sagsbehandling kan afsluttes hurtigst muligt.

Anvendelsen af artikel 25, stk. 2, fører imidlertid til, at tilsidesættelsen af den sekundære forpligtelse straffes hårdere, idet den

erhvervsdrivende, som kun eksporterer en del af de produkter, for hvilke der er ydet forskud på restitutionsbeløbet, kun skal betale en del af forskudsbeløbet, beregnet i forhold til de ikke eksporterede mængder, hvorimod den eksportør, som i overensstemmelse med forskrifterne har eksporteret de fastsatte mængder, men først fremlægger beviserne herfor efter udløbet af den fastsatte frist, skal tilbagebetale hele forskudsbeløbet forhøjet med 15%.

I det første tilfælde udgør tilbagebetalingen af forskudsbeløbet ikke en sanktion, idet der er tale om en normal følge af, at forpligtelsen ikke opfyldes. Derimod udgør tilbagebetalingen af forskudsbeløbet, fordi den fastsatte frist for at føre bevis for den gennemførte eksporttransaktion er overskredet, et betydeligt økonomisk tab for den erhvervsdrivende, som skal bære forskellen mellem produktets pris på fællesmarkedet og den lavere pris, hvortil han kan sælge produktet i tredjelandet.

Det fremgår af Domstolens praksis (ovennævnte domme af 20. februar 1979, Buitoni, og af 24. september 1985, Man Sugar, samt dom af 27. november 1986, Maas mod BALM, 21/85, Sml. s. 3537), at når der ifølge en fællesskabsordning sondres mellem en hovedforpligtelse, hvis overholdelse er af fundamental betydning for at nå det tilsigtede mål, og en sekundær forpligtelse af rent administrativ karakter, må tilsidesættelsen af den sekundære forpligtelse ikke sanktioneres med samme strenghed som tilsidesættelsen af hovedforpligtelsen, da proportionalitetsprincippet ellers vil blive tilsidesat.

Det standpunkt, Domstolen har indtaget, kan direkte overføres til den foreliggende sag, som har flere lighedspunkter med Buitoni-sagen, idet den samme sanktion i begge tilfælde rammer den manglende opfyldelse af to forpligtelser af forskellig betydning. Den sekundære forpligtelse består i overholdelsen af en frist for fremlæggelse af beviser for opfyldelsen af hovedforpligtelsen. Formålet med fristen er alene at tilgodese administrative hensyn. I tilfælde af force majeure gælder en særlig undtagelsesbestemmelse. Den sanktion, der rammer den manglende opfyldelse af hovedforpligtelsen, fastsættes i forhold til overtrædelsens omfang, mens sanktionen i tilfælde af manglende opfyldelse af den sekundære forpligtelse er uafhængig af den konkrete situation.

Derimod afviger den foreliggende sag væsentligt fra den situation, Domstolen skulle tage stilling til i ovennævnte dom af 22. januar 1986, Denkavit France. I den pågældende sag var fastsættelsen af en ufravigelig frist for fremlæggelse af dokumenterne vedrørende betaling af monetære udligningsbeløb begrundet ikke blot i hensynet til god forvaltning, men også, indirekte, i ønsket om at undgå konkurrenceforvridning. Yderligere udtalte Domstolen sig ved denne lejlighed kun om spørgsmålet, hvorvidt den præklusive virkning af en overskridelse af fristen var forenelig med proportionalitetsprincippet, men derimod ikke om lovligheden af sanktionen for ikke at overholde fristen.

Endelig har fællesskabsmyndighederne selv indirekte anerkendt, at artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 2730/79 ikke var i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, idet den tidligere faste sanktion ved artikel 48, stk. 3, i forordning nr. 3665/87 blev afløst af en sanktion, der i det enkelte tilfælde fastsættes på grundlag af forskellige kriterier.

Philipp Brothers har herefter foreslået, at det syvende spørgsmål besvares således:

»Artikel 25, stk. 2, i forordning nr. 2730/79 er ugyldig, for så vidt som eksportøren herved skal tilbagebetale hele det modtagne forskudsbeløb, såfremt fristen i forordningens artikel 31 for fremlæggelse af dokumenterne vedrørende udbetaling af restitutionen ikke overholdes.«

Kommissionen har anført, at det syvende spørgsmål, således som det er affattet, ikke fuldt ud afspejler de regler, hvis gyldighed Domstolen anmodes om at tage stilling til. Dels opkræves forhøjelsen på 15% ikke, når de krævede beviser ikke kan fremlægges på grund af force majeure, ligesom den erhvervsdrivende i tilfælde af force majeure ikke rammes af den præklusive virkning af den for fremlæggelse af dokumenterne fastsatte frist, såfremt denne frist overskrides. Dels går den nationale ret tilsyneladende ud fra den opfattelse, at det er godtgjort, at produkterne er overgået til fri omsætning i Finland og Norge, selv om det fremgår af det under sagen oplyste, at de i forordningen nævnte dokumenter, som udgør det eneste sikre bevis herfor, aldrig er blevet fremlagt. Følgelig skal spørgsmålet om gyldigheden af pligten til at tilbagebetale restitutionsbeløbet forhøjet med 15% udelukkende behandles under den forudsætning, at bevisdokumenterne er indgivet efter fristens udløb, og at der ikke foreligger force majeure.

Det fremgår af Domstolens praksis, navnlig af dommen af 23. februar 1983 (Fromançais mod FORMA, 66/82, Sml. s. 395), at bestemmelser, hvorefter det får samme følger, hvad enten en transaktion ikke gennemføres, eller den først gennemføres efter fristens udløb, kan anses for at være i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet. Domstolens sondring, med hensyn til følgerne, mellem fristen for gennemførelsen af de materielle transaktioner og fristen for fremlæggelsen af bevisdokumenterne, samt den erklærede ugyldighed af bestemmelser, hvorefter der pålægges strengere sanktioner for sidstnævnte end for førstnævnte forhold, vedrørte bøder, der pålægges ud over det tab, som den erhvervsdrivende lider, fordi han mister den finansielle fordel, han kunne have gjort krav på, såfremt han havde overholdt de forskriftsmæssige forpligtelser (ovennævnte Buitoni-dom af 20. februar 1979 og dom af 21. juni 1979, Atalanta Amsterdam mod Produktschap voor Vee en Vlees, 240/78, Sml. s. 2137). Den foreliggende sag vedrører imidlertid tildelingen af selve fordelen, det vil sige eksportrestitutionen, med tillæg af en procentsats under hensyntagen til den likviditetsfordel, eksportøren opnår ved udbetalingen af forskudsbeløbet.

Med hensyn til denne forhøjelse fastslog Domstolen i dommen af 18. november 1987 (Maizena mod BALM, 137/85, Sml. s. 4603), at en procentsats på 15-20 ikke er i strid med proportionalitetsprincippet.

Endelig har Kommissionen under henvisning til ovennævnte dom af 22. januar 1986, Denkavit France, stadfæstet gyldigheden af en bestemmelse om, at overskridelsen af en frist for fremlæggelsen af dokumenter vedrørende betaling har præklusiv virkning, når kravet om overholdelse af en bindende frist hviler på hensynet til god forvaltning og kan forklares ud fra ønsket om at undgå konkurrenceforvridning og forskelsbehandling mellem de erhvervsdrivende. Da fristen på tolv måneder i den foreliggende sag må anses for rimelig, og der udtrykkeligt er ta-

get hensyn til force majeure, kan de omhandlede bestemmelser ikke antages at være i strid med proportionalitetsprincippet.

Derfor skal det syvende spørgsmål ifølge Kommissionen besvares således:

»Gennemgangen af de af den nationale ret forelagte spørgsmål har intet frembragt, der kan rejse tvivl om gyldigheden af artiklerne 25 og 31 i Kommissionens forordning nr. 2730/79.«

III — Kommissionens besvarelse af Domstolens spørgsmål

Domstolen har anmodet Kommissionen om skriftligt at besvare følgende spørgsmål:

»1) Domstolen har konstateret, at artikel 1, nr. 14, i Kommissionens forordning nr. 568/85 af 4. marts 1985 om tiende ændring af forordning nr. 2730/79 (EFT L 65, s. 5) og artikel 47, stk. 4, i Kommissionens forordning nr. 3665/87 af 27. november 1987 om fælles gennemførelsesbestemmelser for eksportrestitutioner for landbrugsprodukter (EFT L 351, s. 1) gav mulighed for at indrømme yderligere frist for fremlæggelse af transportdokumenterne. Kommissionen bedes oplyse Domstolen om grunden til, at den har ændret reglerne på dette punkt.

2) Domstolen har ligeledes konstateret, at Kommissionen i artikel 48 i forordning nr. 3665/87 har fastsat mindre strenge følger end fortabelse af sikkerheden i tilfælde af overskridelse af fristen for fremlæggelse af bevisdokumenterne, i det mindste såfremt fristen ikke overskrides med mere end seks måneder. Kommissionen bedes oplyse Domstolen om formålet med disse nye regler.

3) Kommissionen bedes oplyse Domstolen om, hvilke sager der efter Kommissionens opfattelse 'ikke er færdigbehandlet', jfr. artikel 51, tredje punktum, i forordning nr. 3665/87.«

I sit svar, indgået til Domstolen den 15. januar 1990 og registreret den 16. januar 1990, har Kommissionen, for så vidt angår det første spørgsmål, anført, at den, af hensyn til sagsbehandlingen vedrørende restitutioner, havde fundet det hensigtsmæssigt at bringe reglerne for fristen for fremlæggelse af transportdokumenterne i overensstemmelse med reglerne for fristen for fremlæggelse af beviser for produkternes ankomst til bestemmelsesstedet. Det havde nemlig vist sig, at pligten til at fremlægge transportdokumentet før beviset for produkternes ankomst til bestemmelsesstedet gjorde det vanskeligere for de nationale organer at behandle de enkelte sager. Sagerne måtte nemlig behandles to gange, først for at kontrollere, om fristen for fremlæggelse af transportdokumenterne var overholdt, og dernæst for at kontrollere, om de andre frister og betingelser var overholdt.

Med hensyn til det *andet spørgsmål* har Kommissionen anført, at det på grundlag af indhøstet erfaring havde vist sig muligt, uden at eksportrestitutionsordningen herved fungerer ringere, at indføre en vis gradue-

ring af følgerne af, at de fastsatte frister for fremlæggelse af bevisdokumenterne ikke overholdes, med det formål i et vist omfang at lempe ordningen til fordel for de erhvervsdrivende, idet fristen dog ikke må overskride en kortere periode.

I besvarelse af det *tredje spørgsmål* har Kommissionen oplyst, at begrebet sager, »som ikke er færdigbehandlet«, skal opfattes således, at det dækker de tilfælde, hvor den nationale administration endnu ikke har truffet afgørelse i en sag om betaling af restitutioner. Ifølge forordning nr. 3665/87, herunder navnlig artikel 48, stk. 2, der i henhold til artikel 51, tredje punktum, skulle anvendes på udførsler, »som ikke er færdigbehandlet«, var de nationale organer forpligtet til i påkommende tilfælde at foretage den i besvarelsen af andet spørgsmål nævnte forholdsmæssige nedsættelse af restitutionsbeløbet i alle de tilfælde, hvor fristen for indgivelsen af dokumenterne vedrører betaling af restitutionen ikke var udløbet ved forordning nr. 3665/87's ikrafttrædelse.

G. F. Mancini
Refererende dommer